

NOLA EMAN KLASEA KANPOAN

Leku itxietan errazago kutsatzen garela jakitun, eskola asko klaseak aire zabalean ematera animatu dira pandemia garaiotan. Baina ikasgela kanpora ateratzea ez da ikasgelan egiten duguna errepikatzea edo naturan txango hutsa egitea. Behin kanpoaldea konkistatuta, nola atera etekina pedagogikoki? Nola landu curriculum eta konpetentziak kanpo espazioetan eta aprobeztatu inguruak eskaintzen dizkigun baliabideak? Ez da erronka makala, baina ederra da emaitza.

 MIKEL GARCIA IDIAKEZ

Urtetako inertziak apurtzea zaila delako, edo ikastetxeetan borondaterik egon ez delako, edo administrazioak eta sistemak trabak jarri dituztelako... ez dira gutxi ikasturte honetan ere lau paretetara kondenatuta jarraitu duten ikasleak, baina pandemiak akuilaturiko joera bat ere nabarmendu da: kanpo espazioetara (gehiago) atera dira eskolak, eta aire zabalean aritzeko aterpez hornitu dituzte jolastoki eta inguruak. “Hezkuntza berrikusteko parada eman du pandemiak, eta aukera bezala planteatu da kanpora ateratzea; hainbat irakasle esan digu ikastetxeak duen lorategi edo zelaira ateratzen zirela ume zirenean, eta orain ikastetxe berean irakasle direlarik, urte luzez ohitura galduta egon ostean, berreskuratu egin dutela irteteko joera”, kontatu digu Maialen Sistiagak. Teknikaria da Kutxa Ekoguneko baso-eskolan, eta eremu berdeetan klaseak emateko gakoan inguruan formakuntza ematen die hezitzaileei. Kanpora irteteko sortu den grinaren isla, irakasleek gain guraso talde batek ere parte hartu duela formazio horietan, Zaldibiako Lardizabal ikas-

tetxean hezkuntza-komunitate osoak egin duelako bat natur eremuak eskola bihurtzeko apustuarekin.

Naturaren aldeko diskurtso “hutsal eta erromantikoarekin” kritiko agertu zaigu Dani Zuazagoitia, kanpora irtetea bere horretan ez baita ezeren berme, aurretik ez badago formakuntza eta lanketarik. Irakasle askok txangoa bera baino ez dute helburu

Sistiagak dio egon daitezkeen beldurak eta aurreiritziak uxatzeko bali-

garria izaten ari dela mugimendu hau guztia. Azken finean, ikastetxe eta adin guztietako ikasleek egin dezakete kanporako eta natur guneetarako bidea, hirietan bizi arren beti dugulako eremu berderen bat ez oso urruti. Basora joan gabe ere, parkeak, lorategiak, plazak... baliabidez jositako espazioak dira, bertan zer eta nola egin jakinez gero.

ZERGATIK ATERA?

Natura bertutez jositako eskola dela entzutera ohitu garen honetan, maiz nagusitzen den diskurtso “hutsal eta erromantikoarekin” kritiko agertu zaigu Dani Zuazagoitia, eta gogoratu du kanpora irtetea bere horretan ez dela ezeren berme, aurretik ez badago formakuntza eta lanketarik: basora txangoa egitera atera ziren hainbat irakasleri galdetuz egindako ikerketa bat aipatu digu, eta nola ondorioztatu zuten irakasle horietako gehienek ez zutela pentsatuta zer egin edo zer behatu basoan, txangoa bera zutela helburu, “baina txangoak ez dizu bermatuko ezagutzea baso baten ekosistema nolakoa den, ez dizu lagunduko pentsamendu holistikoa garatzen

Sarri kanpo espazioek balio dute ikasleek (eta irakasleek) eskuekin aritzeko beldurra gal dezaten.

ARGAZKILARIA: DANI BLANCO

eta ez dizu baliabiderik emango jakiteko haritza ala eukaliptoa nahiago duzun, ez baduzu horren inguruko lanketarik egin". Zuazagoitiak zientzia esperimentalen didaktika irakasten du Gasteizko Magisteritza Eskolan, eta eremu berdeak irakaskuntzan baliatzeko oinarriak ematen dizkie etorkizuneko hezitzaileei.

Kanpo espazioak ganoraz eta koherenteki erabiliz gero, orduan bai, hezkuntzarako altxorra direla dio Zuazagoitiak: "Egia da lana eta ahalegina eskatzen duela curriculumak kanpora ateratzek, baina gure ikasleek ikastea bada helburu nagusietakoa, baloratu dezagun zer ari diren ikasten gaur egun eta hori hobetzea ote daukagun beste testuinguru batzuk baliatuz. Eta ebidentziek adierazten dute kanpo espazioetan ikaskuntza prozesua hobetzen dela: frogatuta dago kanpoan gaudenean jarrera ezberdina dela, baita gure arteko harremanak ere –ikasleen artean, baina baita irakasle eta ikasleen artean ere–, giroa hobea dela finean, umorea hobetu eta emozio positiboak sortzen direla, eta badakigu ikaskuntza prozesuak emozioetan oso errotuta daudela. Horrek guztiak atxikimendua handitzen du espazio horrekiko, eta bertan jaso dituzten esperientziak eta ezagutzak (kontzeptualak eta prozedurazkoak) hobeto berenganatzen

dituzte ikasleek. Kimikaria naiz eta zientzia fakultatean lanean aritu naizenean, inoiz ez zait ikaslerik etorri galdetuz ea zer moduz dagoen laborategia; aldiz, ikasle askok galdetu digute zelan dagoen

“ Begirada aldatuz gero, konturatuko gara zenbat baliabide ditugun aire zabalean irakaskuntzarako, basoan daudelako proportzioak eta bolumenak, dagoelako historia, natur zientzietarako makina bat aukera, ikerketarako gaiak...”

María Mayorga

baratzea, edo urmaela, edo intsektuen hotela... eta horrek esan nahi du lotura emozional bat eraiki dutela, balio bat ematen diotela horri". Gainera, azalpen abstraktuak baino hobeto ulertzen dira maiz kontzeptu eta eragiketak, ikusi,

ukitu eta manipulatu ditzakegunean.

Kanpoan jardutearen balioa berretsi digute bide hori hautatu duten ikastetxeek. Errenteriako Orereta ikastolan pandemiak eman die azken bultzada, eta ingurura atera dira Lehen Hezkuntzako ikasleak, curriculumarealitatean bizi, esperimentatu eta aztertzeko. "Proiektuak aritzea eta ikasitakoa errealitate-ra hurbiltzea da azken urteetako joera eta metodologia hori bete-betean dator kanpo espazioetan aritzearekin. Azken finean, konturatu gara errealitatearekiko lotura sustatuta paperean baino errazago ikasten dutela haurrek, eta gainera jardun hauek giroa hobetu dute", kontatu du Jone Briñas irakasleak. Ahalegina izan dela aitortu digu, erosotasunetik atera eta "ikasgelako zementuak irakasleoi ematen zigun oreka desoreka bihurtu" behar izan dutela, baina pozik daudela, "ikusitako dugulako ikasleentzat ekarpen handia izan dela kanpora irtetea".

Pandemiaren aurretik jada irteten ziren Altzoko Imaz Bertsolaria herri eskolan, Haur nahiz Lehen Hezkuntzakoak, eta eurak ere konbentziturik daude hori dela bidea: ikasturte bakoitzean proiektu bat diseinatu, curriculumare proiektu horretara ekarri eta kanpo espazioetara egokitu. Esperientziak erakutsi die funtzionatzen duela.

D. ZUAZAGOITIAK UTZIA

ORERETA IKASTOLA

Baratzea (ezkerreko irudian, Arabako campusean Zuazagoitiak erabiltzen duena) irakaskuntzarako baliabidez betetako eremua da. Goiko irudian, Orereta Ikastolako haurrak. "Proiektuka aritzea eta ikasitakoa errealitatera hurbiltzea da azken urteetako joera eta metodologia hori bete-betean dator kanpo espazioetan aritzearekin", azaldu digu Jone Briñas irakasleak.

BEGIRADA ETA MAIZTASUNA

Altzoko eskolako irakasle Josebe Rezolak garbi du: begirada da kanpoan jarduteko gakoa, begirada aldatzea, zabaltea. María Mayorgaren hitzetan, "begirada aldatuz gero, konturatuko gara zenbat baliabide ditugun aire zabalean irakaskuntzarako, makila bat ez delako bakarrik makila bat, erregela bat ere izan daiteke, adibidez. Kanpoan klasea ematea ez da testuliburua eskuetan dugula borobil bat eginez lurtean esertzea, natura bera da testuliburua, basoan daudelako proportzioak eta bolumenak, dagoelako historia, natur zientzietarako makina bat aukera, ikerketarako gaiak...". In Natura proiektuaren sortzailea da Mayorga, eta ekaina bukaeran Donostian antolatutako Naturan Hezi topaketetan hartuko du parte.

Maiztasunaren garrantzia ere jarri digu mahai gainean: kontua ez da noizean behin kanpora ateratzea edo berdeguneetan ordutxo bat egotea, "kontzeptua ez da natur gunea bisitatzea, natur gunea eskola bihurtzea baizik, eta horretarako orekatuagoa izan behar du kanpoan eta barruan pasatzen dugun denbora".

Dani Zuazagoitiak beste bi zutabe nabarmendu ditu: irakasleen formakuntza batetik, eta irakasleen arteko aliantzak bestetik, ikastetxe berean egon daitez-

keelako kanporako bidea hartzeko oso motibatuta dauden eta kontrako inertzian eroso dauden hezitzaileak. "Askok uste du naturarekin zuzenean lotuta dauden gaiak baino ezin direla landu kanpoan (landareen eta animalien zikloak eta gisakoak), baina ez da hala, beste arlo batzuk ere jorratu daitezke, landu nahi duguna espazio jakin horretara egokitzeko transposizio curricularra eginez". Matematikak, historia edo soziologia nola egokitu kanpo espazioetara? Hainbat adibide bildu ditugu aurrerago.

KANPOAN, ZER ETA NOLA?

Kanpo espazioak ez dira zertan egunero erabili, eta curriculum guztia ere ez dago zertan kanpoan landu. Hori bai, espazio horretan zer eta nola landu nahi dugun prestatzea inportantea da. Horra Dani Zuazagoitiaren oharra. Bere hitzetan, abiapuntua galdera eragileak edo galdera motorrak dira, ikasleak harrapatuko dituzten galderak egitea eta erantzunaren bila bidea egiteko erremintak ematea. Lurzoruaren gaia jarri digu adibide gisa. Ikasle askok lurraz duen jakintza oso mugatua dela dio, galdetuz gero hainbatek esango dizula lurzorua dela zapaltzen dugun hori. Bada, gaia lantzeko, atera gaitezen kalera, eremu berderen batera, eta bota dezagun gal-

dera: "Lur honetan zerbait landu al dezakegu?". Eta behin ikasleen jakin-mina piztuta, hasiko dira ikusten lurzorua bizirik dagoela, eraldatzen dela, ura edota materia organikoa metatzeko gaitasuna duela, izaki bizidunak dituela... eta indikatzaile horiekin ikasleek ondorioztatu beharko dute aztertu duten lurtearen kalitatea txarra, erdipurdikoa ala on den, eta zer egin dezaketen kalitatea hobetzeko.

Zuazagoitiak gogoratu du zientzian irakasten direla kontzeptuak batetik, eta prozesu zientifikoak bestetik. Eta kanpo espazioetan prozesuak berdinak edo antzekoak izan daitezkeen bitartean (behatu, konparatu, aurreikusi, hipotesia egin, datuak bildu, aztertu, ondorioak atera...), kontzeptuak egokitu egin behar ditugula dugun espazioaren arabera. Esaterako, ekosistema baldin bada jorratu nahi dugun kontzeptua, ezberdin jorratuko dugu aurrean duguna urmaela, basoa, baratzea edo eskola ondoko parkea baldin bada, espazio horien arabera ekosistema izango baita abiapuntua.

Egokitzeko gaitasun hori eta kanpora ateratzeak hezitzaileari eskatzen dion sormena azpimarratu du María Mayorgak, besteak beste naturan beti dagoelako aukera, "edo are gehiago, betebeharrak", inprobisatzekoa. Klasea prestatu

behar da, bai, baina inprobisazioari beti tarte bat utzi behar zaiola iritzi dio, proiektu berriak sortzeko atea izan daitekeelako. “Irakaslearen formazioaren parte izan behar luke jardueraren batean ari direlarik zerbait agertu edo ikusi eta ikasleek arreta han jarri dutenean, bulkada horri eusten jakitea, une hori aprobetxatzea, jakin-minetik eta emoziotik irakasten jarraitzeko”.

Hain juxtu, irakasleak formaziora iristen direnean errezetak eskatzen dizkiotela azaldu digu, hau eta hura nola egin jakin nahi dutela. “Eta adibide praktikoak ematen ditugu, jakina, baina argi utziz adibideak inspirazio iturri direla, gero norberak egin behar duela bere bidea, dituen ingurune, ikasle-talde, baliabide eta helburu curricularrak aintzat hartuz”.

HISTORIA, KIMIKA, GEOGRAFIA, ARTEA... KANPOAN LANTZEN

Ez, barruan eta kanpoan ez da berdin irakasten, eta ikasi ere ezberdin ikasten da. Lurraren eguzkiarekiko errotazioa orri batean azaldu daitekeela dio Zuazagoitiak, baina horren ordez makila bat kanpoan zutik jarri eta hilero eguerdiko hamabietan neurtu dezakegu haren itzala, eta luzera apuntatzen joan, ikusteko ikasturte hasieratik luzatzen joango dela itzala eta abendutik aurrera laburtzen. “Prozesua mantsaogoa da, eboluzioa ikusteko denbora behar da, baina beste proiektu batzuekin batera tartekatuz dezaiegun”.

Sagarrondoak aitzakia izan daitezke kontsumo ekologikoaz eta gertuko kontsumoaz eztabaidatzeko, eta klimaz ari bagara, gure klimograma propioa eraiki dezakegu: plubiometroarekin ura neurtzen joan eta aldi berean tenperatura hartu.

Teknologia arloan ere badago nondik jo. Ikastetxe inguruko txoriei jaten emango dien ontzia eraikiko al dugu? Eta nola sortu ontzirik egokiena, egunero jana jarri ordez autorregulatzeko gai izango dena? Ondoren, gainera, jatontzia zintzilikatu eta zein hegazti mota hurbiltzen den behatu dezakegu, urtaroren arabera –kamera txiki bat jarrita, esaterako–. Biologiara egin dugu salto.

Intsektuen hotelak ere arrakasta izan ohi du teknologian: mailua eta daratulia hartu eta ekin. “Eskuekin ez dakite lan egiten Haur eta Lehen Hezkuntzan arituko diren irakasleek, nola da posible! –dio Zuazagoitiak– Sarri hori ere ematen dizute kanpo espazioek: eskuekin aritzeko beldurra galtzen dute ikasleek”.

ALTZOKO HERRI ESKOLA

Altzoko herri eskolako haurrak naturan klasean. SOS Larrialdi Klimatikoa proiektuaren bidez curriculumezko eduki asko kanpoan landu dituzte ikasturte honetan; datorren ikasturtean historia jorratuko dute, inguruko lekuak baliatuz.

Kimikan, konposta izanez gero materiaren eraldaketa prozesua jorratu daiteke: fase mesofilotik fase termofilorako trantsizioa ikus daiteke, tenperatura igo eta bakterioak nola hiltzen diren. “Plastiko zatiren bat beti agertu ohi da konpostan, eta hori ez da eraldatuko –gehitu

Estatistika lantzeko,
esaterako, ezkurak
hartu eta ikasleek
ezberdin landu ditzakete
(kotoian batzuek, lurrean
besteek; eguzkitan, kaxoi
barruan...) eta aldagaien
arabera lortutako
emaitzak alderatu

du Zuazagoitiak–. Irakasleak jakin behar du horrelako esperientzia txikiak baliatzen; ‘zergatik ez da eraldatu plastiko zati hau?’. Eztabaida piztuko da, eta hori da zientzia, hori da pentsamendu kritikoa sustatzea”.

Urmaela bera altxorra da bai kimika lantzeko, bai gai ugariri heltzeko ere.

Urmaelen Sareari eta Aranzadi Elkar-teari esker gero eta gehiago dira ikastetxe inguruan putzua sortu eta baliatzen ari diren eskolak, habitat eta espezieak ikertzeko, uraren azterketa egiteko, protozoak eta mikroorganismoak bilatzeko edota laborategiko praktiketarako.

Matematikan eredu ugari bildu ditugu. Baratze-mahaiak hartu eta galdera eragilea egingo du irakasleak: ‘Mahai hau erabili behar dugu, zenbat lur erosi behar dugu?’. Eta horretarako ikasleek kalkulatu beharko dute lurra zein dentsitate duen, mahaiak duen bolumena nola kalkulatu duten, kilogramotan saldu diguten lurra nola lotuko duten bolumenarekin... Angelu motak, bestalde, pila bat aurkituko ditugu naturan (angelu itsuak, kamutsak, konkaboak, konbexuak, lauak, osagarriak...). Zatiak ulertzeko ere baliagarria da hariak, makilak edota inguruan duguna erabiltzea, dezimalak edo portzentajeak azaltzeko. Berdin irudi geometrikoak lantzeko: erlauntzetako hexagonoak, Fibonnaciren segida erakusten duten eguzkiloreak, naturak eskaintzen dituen irudi simetrikoak... aurkituko ditugu. Eta estatistikari eusteko ere moduak badira, buruari eraginez gero; esaterako, ezkurak hartu eta ikasleek ezberdin landu ditzakete (kotoian batzuek, lurrean besteek; eguzkitan batzuek, kaxoi barruan besteek...) eta aldagaien arabera lortutako emaitzak alderatu ditzakete ondoren.

Orereta ikastolan arlo ugari natura-
ra eraman dituztela kontatu digu Jone
Briñasek: hala nola, kanpoko baliabi-
deekin estanzazioak egin dituzte Artea
ikasgaian, Musikan kanpora atera dira
entseatzera, inguruko mendi, leku eta
espezieak ezagutu dituzte Gizartean,
eta Kirol Heziketan txangoek eurek bide
eman dute motrizitatea naturan lantze-
ko. Zaldibiako Lardizabal eskolan, adi-
bidez, herri inguruan egiteko ibilaldien
bilduma osatu dute, ibilbide bakoitzean
zer ikusi daitekeen jasoz.

Eta ez dezagun ahaztu, curriculumeko
arlotan ezberdinak proiektu beraren bueltan
lantzea ere bada helburua, “proiektuak
berak ematen baitio zentzua lantzen den
guztiari”, dio Altzoko eskolako Josebe Re-
zolak. Eurek “SOS Larrialdi Klimatikoa”
proiektua landu dute ikasturte honetan,
eta kanpoan, besteak beste, eskulturak
eta mandalak egin dituzte harriekin, txo-
rientzako habiak eraiki dituzte aroztegia
tailerrean, eta aztertu dituzte zuhaitzen
bizi zikloa, basoko habitata, hegaztien
migrazioa, landareak eta polinizazioa,
erleen garrantzia –erlauntzan aritu dira
eta erlezain bat ere ekarri dute–, lehen
sektorea, klima ezberdinak... Adinaren
arabera, azalekoagoa edo sakonagoa izan
da landutakoa, “baina funtsa bera da; lan-
du nahi duzuna eta zailtasuna egokitzea
da gakoa”.

Hurrengo ikasturterako proiektua
prest dute: historia. Historia ere jorratu
baitaiteke kanpoan, noski, eta inguruko
kobazuloak, karobiak eta leku interes-
garriak ezagutuko dituzte, inguruetik
abiatuta egiteko bidaia iraganera.

Eduki eta curriculumetik harago, “ez
dezagun ahaztu jolasaren garrantzia –
nabarmendu digu Mayorgak–. Kanpoan
jolastea, hezkuntza orduetan nahiz ai-
sialdi garaian, jolastea ez delako soilik
umeen kontua, jolastu nerabeek ere egi-
ten dute, beste mota bateko jolasak izan
arren”.

BARRUTIK KANPORA, ETA KANPOTIK BARRURA

Ikasgelan eta ikasgelatik kanpo jorratu
daiteke gai bera, eta bata bestearen
osagarri eta segida izan behar du, kan-
poan landutakoa gelan eztabaidatu, ge-
lan barneratutako informazioa kanpoan
kontrastatu... Hain juxtu, barruko eta
kanpoko espazioen elkarrekintza izango
da Naturan Hezi topaketen gaia, EHUren
Uda Ikastaroen baitan. Topaketen zu-
zendari Maialen Sistiagak Danimarkako
Danish Nature Approach egitasmoaren

María Mayorgak klase baterako prestatuturikoa.

M. MAYORGA

zuzendaria aipatu digu, topaketetan
izango dena. Danimarkan baso-eskola
asko dago, baina horrez gain Haur Hez-
kuntzako ikastetxe guztiak ateratzen
dira egunero edo ia egunero kanpora –
herri txiki nahiz handi, baita Kopenhage
hiriburuan ere– eta egitasmoaren xedea
da ikustea basoan haurrek ikasten dute-
na nola islatzen den gero ikasgelan –au-
tonomia edo ulertzeko gaitasuna kasu–.

“Badaude ikasleak
aktiboki asko inplikatzeko
direnak kanpoan lanketa
praktikoan ari garenean,
baina fisikoki bakarrik ez,
kognitiboki ere inplikazioa
eskatzen du prozesuak,
liburuan datorrena eta
kanpo espazioan egin
duguna uztartuz”

Dani Zuazagoitia

Kanpoan ikasle batzuk bereziki moti-
batzen direla-eta, ikuspegi osoa izatearen
garrantzia azpimarratu du Dani Zuazagoi-
tiak: “Badaude ikasleak aktiboki asko in-
plikatzeko direnak kanpoan lanketa prakti-
koan ari garenean, baina fisikoki bakarrik
ez, kognitiboki ere inplikazioa eskatzen

du prozesuak, eta ikasgela barrura buel-
tatu eta eskatzen dugunean lurzoruan
edo materia organikoaren inguruan in-
formazioa bilatzeko, ez badu halakorik
egiten, hankamotz geratuko da ikasketa
prozesua. Ideiak antolatzea eta eskema
mentalak aldatzea ere beharrezkoa da,
horretarako liburuan datorrena eta kanpo
espazioan fisikoki egin duguna uztartuz”.

Tira, lezio horiek guztiak eta gehia-
go barneratzen joateko eta kanpo espa-
zioetako jarduna handitzen eta hobetzen
joateko astia izango da, eskola-orduetan
ingurura irtetea pandemia sasotik har-
raindiko mugimendua izango dela uste
baitu askok. “Ikusten ari gara segida due-
la joerak. Datorren ikasturterako ikaste-
txe berri ugari eman du izena baso-es-
kolaren formazioan, eta dagoeneko parte
hartzeko ari diren ikastetxe batzuek ere
zabaldu egin dute eskaintza etapa ber-
rietara, ikasle eta adin gehiago hartuz”,
baiezatu du Maialen Sistiagak. ●

MARCOS
okindegia

**Benetako
antzinako ogia**

© 943 450 966
Ubarburu pasealekua, 113
Astigarraga (Gipuzkoa)